

'Ilo 'a ho'o ngaahi totonu mo ho ngaahi fatongia totonu: feitama mo e tauhi fanau 'i 'Aositelelia

Ko e fa'ele'i 'o ha ki'i pepee ko e taha 'o ha lakanga matu'aki mahu'inga ia 'i he mo'ui 'a e tokotaha kotoa. 'Oku ha'u mo ha ngaahi liliu lahi fakasino pea faka-e-loto. 'E lava pe ko ha me'a fakafiefia, taimi fakalata, ka 'e toe lava pe foki ia ke fihifihi, mo ki'i ta'emahino mo fakaninimo, taufefito kapau 'oku ke nofo 'i ha fonua muli mama'o mei ho famili mo e ngaahi tokoni kotoa.

Kapau ko koe pe ko ho hoa 'oku feitama pe fakakaukau ke kamata hao famili, 'oku mahu'inga ke ke lava 'o ma'u 'o lau ha ngaahi fakamatala fakalukufua mo mo'oni fekau'aki mo e ngaahi nanunga 'o e feitama lolotonga 'oku ke kau 'i he leipa fe'aveaki, 'o kau ki ai 'a ho'o ngaahi totonu 'i he ngaue'anga mo ho ngaahi fatongia totonu, ngaahi fakamole ki he ngaahi fiema'u, tukunga 'o e visa, ngaahi fiema'u 'o e malu'i fakafalemahaki mo e mo'ui. Ko e fakamatala ni 'e tokoni kiate koe ke fai ha'o sio fakapotopoto pau ma'au mo ho famili.

FAKAMA'OPO'OPO

- 'Oku 'ikai lava ke fakakehekehe'i ha taha ngaue 'o hange ko hano tuli, fakahifo pe ngaahi makehe mei he toenga 'o e kau ngaue kehe koe'uhi, pe ko ha'a ne feitama.
- 'Oku mahu'inga ke ke talanoa ki ha toketa fekau'aki mo ho'o feitama pea ke fai 'a e ngaahi sivi mo'uilelei 'oku fiema'u ke fai pea ke talanoa foki ki ho'o ngaue'anga fekau'aki mo ha ngaahi ngaue 'e malu, livi ta'evahe mo ha ngaahi palani ki ha'o foki ki he ngaue.
- Ko e fa'ele ko ia 'i 'Aositelelia lolotonga 'oku 'ikai ha'o malu'i mo'ui 'oku malava pe ke fu'u mamafa 'aupito. - 'oku mahu'inga ke ke lea ki ho'o kautaha malu'i mo'ui ke mahino pe 'oku malu'i koe.
- 'Oku mahu'inga ke ke fetu'utaki ki he Department of Home Affairs fekau'aki mo ho'o pepe 'i he vave taha 'e ala lava ke nau lava 'o tokoni atu kiate koe 'i he tukunga 'o e visa 'a ho'o pepee.

Feitama, tauhi fanau mo e lao 'i 'Aositelelia ni

'I 'Aositelelia, fakatoloua 'a e tangata ngaue mo e ngaue'anga 'oku 'i ai 'a 'ena totonu mo e fatongia totonu felave'i mo e feitama, livi 'a e kau tauhi fanau, foki ki he ngaue mo e mo'uilelei 'i he ngaue'anga mo malu 'i he malumalu 'o e ngaahi lao kehekehe 'e ni'ihi.

Ko e ngaahi lao mo e malu'i ko 'eni 'oku 'uhinga koe ngaahi fealelea'aki mo e palani 'o ha'o feitama mo ho'o ngaue'anga 'i he 'apingaue 'i 'Aositelelia 'oku totonu ko ha ngaue 'e vahevahe tatau. 'Oku tonu ke 'oua na'a **ke manavahe** pe hoha'a ki ha mole 'a ho'o ngaue 'o kapau 'oku ke feitama. Ko ha femahino'aki 'aonga 'i he kamata'anga 'i ho va mo e ngaue fekau'aki mo e ngaahi totonu ko 'eni pea mo ho ngaahi fatongia totonu 'e tokoni kiate koe ke lele lelei pe 'a ho'o ngaue mo kamata 'a ho'o palani ki ho'o livi tauhi fanau pea moe ngaahi faingamalie 'oku 'ataa mai ki he teuteu foki ki he ngaue.

Malu'i mei he fakamakehekehe'i

'E 'ikai lava ke 'asi ha fakamakehekehe'i ha taha koe'uhi pe ko ha'a ne feitama. 'Oku 'uhinga 'eni 'e 'ikai lava ke tuli, fakahifo pe 'e fakakehekehe'i mei he toenga 'o e kau ngaue koe'uhi pe ko 'ene feitama.

Soosi: Australian Government Fair Work Ombudsman, Pregnant Employee Entitlements

Talanoa ki ho'o toketa

Kapau 'oku ke pe ko ho'ua kuo feitama 'i 'Aositelelia, 'oku totonu ke ke fakatalanoa 'uluaki pe ki ho'o toketa. 'Oku matu'aki mahu'inga ke fai 'a e ngaahi sivi mo'uilelei

kotoa mo e ngaahi hulu sikeeni 'oku fiema'u ke 'ilo'i 'a e tukunga 'o e mo'ui 'a e fa'e mo e pepe. Te ne tokoni'i foki koe 'i ha'o palani kapau te ke lava 'o 'ilo 'a e taumahina 'o pepe. Ngaue'aki 'a e [Health Direct Service Finder](#) pe fakatalanoa ki ho'o ngaue'anga ki hano kumi ha toketa ofi atu kiate koe ke fai hao sivi. Manatu'i, 'e 'ikai lava ke tukuange atu 'a ho ngaahi fakaikiiki faka-e-koe 'e ho'o toketa ki ha taha lolotonga 'oku te'eki ke ke 'ange ha'ane ngofua.

Ko fe 'a e taimi 'oku totonu ai keu fakaha ange ki he ngaue'anga?

Neongo 'oku 'ikai ko ha me'a pau ia ke tala 'e he tokotaha ngaue ki he ngaue'anga 'a 'ene feitama, ka 'e 'i ai pe ha ngaahi fiema'u ma'ae mo'uilelei, malu mo ha ngaahi me'a kehe ki ha palani ke fai, 'o kau ki ai 'a e ngaahi me'a 'oku totonu ke ke ma'u.

Fakatataa, kapau 'oku ke loto ke ke faka'aonga'i ha'o livi tauhi fanau ta'etotongi, 'oku totonu ke ke tala ki ho'o ngaue ke ne 'ilo 'o 'ikai toe si'i hifo 'i ha uike 'e 10 kumu'a pea hoko. Kapau te ke fiema'u ke ki'i fetongi 'a ho lakanga ngaue ke fakapapai' pe 'a ho'o malu mo pepe, 'oku lelei 'aupito ke tala ki ho'o ngaue'anga ke ne 'ilo vave ki ai ke lava 'o fai ha toe ngaahi fokotu'utu'u.

Manatu'i, ko e ngaahi fetu'utaki 'aonga mo fai 'i he kamata'anga 'iate koe mo ho'o ngaue'anga fekau'aki mo ho'o feitama 'e tokoni ia kiate koe ki ha palani lelei ma'a ho'o feitama pea mo e taimi fa'ele.

Kapau 'oku ke ongo'i faingata'a'ia ke talanoa ki ho'o ngaue'anga ki ho'o feitama 'oku ke lava pe 'o fetu'utaki 'i he laine sevesi tokoni 'a e PALM pe talanoa ki ha memipa ala falala'anga 'i ho'o komiuniti ke ma'u ha fale'i mo ha tokoni. Te ke lava foki 'o kumi tokoni mei he [Working Parents: Quick Guide to Your Rights](#) ki ha toe ngaahi fakamatata fekau'aki mo ha founda mo e taimi ke ke talanoa ai ki ho'o ngaue'anga.

Manatu'i, 'oku tapu 'i he lao ke tautea 'e ho'o ngaue'anga koe, pe tuli koe, koe'uhi pe kuo ke feitama. Kapau kuo hoko 'eni kiate koe, te ke lava ke ma'u ha fale'i fakalao mei he Fair Work Commission.

Teu lava pe 'o ngaue lolotonga 'oku ou feitama?

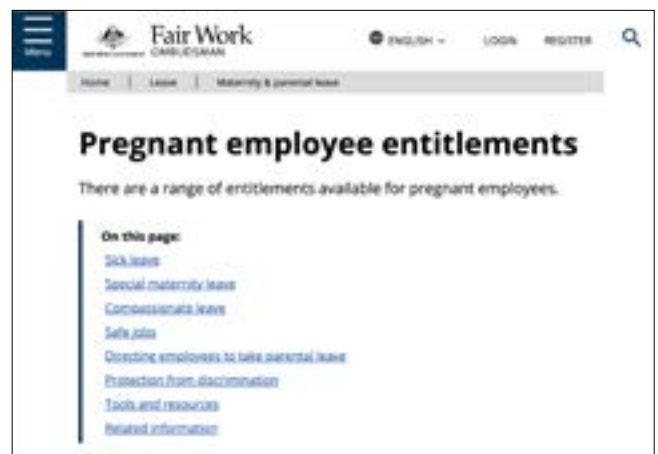
'Io, koe feitama 'oku 'ikai ke 'uhinga ia 'e 'ikai te ke toe lava 'o ngaue mo fai ha ngaue 'aonga ki he ngaue'anga.

Ko e kau ngaue taimi kakato mo e paati-taimi ko ia 'oku nau feitama te nau kei lava 'o faka'aonga'i 'a 'enau ngaahi totonu ko ia ki ha vahe livi puke 'o kapau 'oku nau feitama pea ongo'i puke pe lavea. Sio ki he 'livi Puke' ('Sick leave' [Pregnant employee entitlements - Fair Work Ombudsman](#))

Ko e kau feitama kotoa pe 'i he ngaue'anga, kau ki ai mo e kau ngaue keso'olo, 'oku 'i ai 'a 'enau totonu ke 'ave kinautolu ki ha 'ngaue 'oku malu' kapau 'oku 'ikai malu kiate kinautolu ke kei fai honau ngafa ngaue ne nau ngaue ai koe'uhi kuo nau feitama. 'Oku kau ki heni 'a e kau ngaue kotoa pe 'a ia 'oku 'ikai ha'anau totonu ke ma'u ha livi tauhi fanau ta'evahe. 'I he taimi lahi te ke lava pe mo ho'o pulengaue 'o sio ki ha solova'anga fakafiemalie pea te ke kei lava pe 'o ngaue atu pe mo ha fanga ki'i liliu si'i pe.

Kapau leva 'oku 'ikai ha ngaue malu fe'unga mo koe, te ke lava pe ke ke ma'u ha livi "no safe job" 'o ke vahe pe 'i ho'o vahenga angamaheni kae 'oua kuo kakato 'o hoko atu ki he livi tauhi fanau ta'evahe 'o fakatatau ki he lao 'o e Fair Work Act. 'E fiema'u ke 'ange ha fakamo'oni 'i ha'o setifikeiti fakafaito'o 'o kapau 'e fiema'u mei ho'o ngaue'anga ke 'oange.

Ke ma'u ha toe fakaikiiki fekau'aki mo ho vahenga, ho'o ngaahi totonu mo e ngaahi houa 'o ho'o 'ngaahi ngaue malu' pe 'ikai ha ngaue malu', 'a'ahi ki he ngaahi sekisoni 'oku felave'i mo e [Pregnant employee entitlements - Fair Work Ombudsman](#).

'Oku ou lava nai keu to'o ha'aku livi tauhi fanau ta'evahe pe ha livi ta'evahe?

'Io, fakatatau ki he lao 'a 'Aositelelia, kapau kuo ke 'osi ngaue ki ho'o ngaue'anga hokohoko 'i ha mahina 'e 12 kimu'a pe 'i he hoko 'a ho taimi fa'ele'i 'o ho'o ki'i tama, ko koe (pe ko ho hoa) 'oku 'i ai e totonu ki ha livi mahina 'e 12 ta'evahe 'o kapau ko koe (pe ko ho hoa) 'e fai 'a e ngaahi fatongia tauhi ki he leka. Kuo pau ke ke fakahoko ki ho'o ngaue'anga ke ne 'ilo ki ai uike 'e 10 kimu'a 'i ho'o palani ko ia ke ke livi mei he ngaue.

Kapau kuo te'eki ke kakato ha mahinga 'e 12 'o ho'o ngaue, 'oku kei totonu pe ke ke lava 'o alea'i ha'o livi ta'evahe 'o fakatatau ki he lao 'o e ta'e-filifilimanako. 'E 'ikai lava 'e ho'o ngaue'anga ke ne fakafisinga'i 'a ho'o kole livi 'o koe'uhi pe, ko hai koe (tangata pe fefine), feitama pe ko hao ngaahi fatongia fakafamili.

'E lava pe ke kamata 'a ho'o livi uike 'e 6 kimu'a he taimi 'oku 'amanaki ke fa'ele'i ai 'a ho'o ki'i tama pe kimu'a ai 'o kapau kuo mo felotoi ki ai mo ho'o ngaue'anga. Kapau te ke kei ngaue pe koe lolotonga 'a e uike 'e 6 kimu'a pea ke fa'ele, ko ho'o ngaue'anga e uike 'e 6 kimu'a pea ke fa'ele, ko ho'o ngaue'anga te nau lava ke likuesi ke ke 'omai ha fa'ahinga fakamo'oni fakafaito'o 'o fakaha 'oku ke kei fe'unga pe ke ke ngaue.

Ki ha toe ngaahi fakamatala, fakahinohino mo e ngaahi me'angaue, 'a'ahi ki he ngaahi peesi uepi 'a e Fair Work Ombudsman ma'ae [Maternity & parental leave - Fair Work Ombudsman and Applying for parental leave - Fair Work Ombudsman](#).

Teu lava 'o foki ki he ngaue hili 'a 'eku livi tauhi fanau ta'evahe?

'Io, 'o kapau 'oku ke 'enitaitolo ki ha livi tauhi fanau ta'evahe fakatatau ki he lao 'a 'Aositelelia, 'oku 'i ai pe 'a ho'o totonu 'i he 'osi ko ia 'a ho'o livi ke ke foki pe ki he tu'unga ne ke 'i ai kimu'a pea ke livi.

Kaikehe, kapau 'oku ke 'i ha konituleki taimi-pau 'oku tau'ataaina pe ho'o ngaue'anga pe te nau fakaloloa 'a ho'o konituleki taimi-pau koe'uhi he kuo ke 'osi fai 'e koe ha livi tauhi fanau ta'evahe. Kapau ne 'osi 'a ho'o konituleki taimi-pau lolotonga 'oku ke kei fai 'a ho'o livi tauhi fanau ta'evahe, 'oku 'ikai leva ke toe 'i ai ha'o fa'ahinga 'enitaitolo ia 'a'au ke ke foki ki ai 'i he ngaue tatau ne ke fai (tukukehe ne 'i ai ha lau mahino ki ai). 'i he konituleki. Kapau 'oku ke 'i ha konituleki taimi-pau pea kuo 'osi 'i he hili ko ia 'a ho'o foki mai mei ho'o livi, 'oku ke 'enitaitolo pe ke foki ki he ngaue tatau pe ne ke fai 'o ngaue'i ke kakato 'a e konituleki.

Kapau 'oku ke ngaue kesuolo pe pea te'eki ai ke ke ngaue ki ho'o ngaue'anga hokohoko 'i ha ngaahi mahina 'ikai si'i hifo 'i he mahina 'e tahaua, 'oku 'ikai leva ke popula 'a e ngaue'anga ia ke ne fakaloloa atu 'a ho'o ngaue hili ko ia 'a ho'o livi tauhi fanau.

Kapau 'oku ke toe fiema'u ke 'ilo lahiange ki he founa ha'o liliu ho ngaahi houa ngaue pe likuesi hano feliuliuaki ho'o ngaahi taimi ngaue, 'a'ahi ki he ngaahi sekisoni ko ia 'oku fe'unga 'i he [Changing hours and requesting flexible working arrangements - Fair Work Ombudsman](#).

Teu lava 'o foki ki 'api (fonua ha'u mei ai) ke fa'ele?

'Io, 'i he ngaahi taimi lahi ko e kau ngaue feitama 'oku nau loto ke nau foki ki honau fonua ke fa'ele ai koe'uhi ke nau ma'u 'a e tokoni 'a e famili 'i he ki'i taimi ko ia ofi, lolotonga mo 'osi ko ia 'a e fa'ele. 'Oku lava heni ke nau fai ha ngaahi fokotu'utu'u lelei ma'a e tauhi 'o e ki'i tama 'o kapau 'oku nau 'amanaki ke toe foki mai ki 'Aositelelia ni ke hoko atu 'a e ngaue 'i he ngaue'anga ko ia 'a e leipa fe'alu'aki.

Kapau 'oku ke faka'amu ke ke foki ki ho fonua ke fa'ele'i ai 'a ho'o pepepe, tonu ke ke talanoa ki ho'o toketa ke vakai'i pe koe ha 'a e tu'unga 'oku 'i ai 'a ho'o feitama ke fakapapau'i 'oku lava 'o alea'i e ngaahi me'a pea 'osi 'oku ke kei fe'unga fakametikolo ke puna vakapuna. Ko e ngaahi kautaha vakapuna foki 'oku 'i ai 'a 'enau ngaahi lao ki he folau lolotonga 'a e feitama pea koe tokolahi 'oku 'ikai ke nau toe tali ha folau 'osi 'a e uike 28 'o e feitama - vakai'i ki ho'o kautaha vakapuna ki ha toe ngaahi fakaikiiki.

'Oku mahu'inga ke fakaha tomu'a ki he ngaue'anga ke faingamalie ke alea'i 'a ho'o livi, sio ki he 'aho te ke foki mai ai pea fai mo hono puka 'a ho'o ngaahi fefolau'aki.

Teu totongi nai keu fa'ele 'i 'Aositelelia ni?

'Ilo, lolotonga 'a ho'o ngaue 'i 'Aositelelia ni ki he PALM scheme koe kau ngaue kotoa 'oku feitama mo honau ngaahi hoa 'oku 'iate kinautolu pe ke totongi 'a e ngaahi fakamole fakafalemahaki kotoa. 'Oku tokoni pe ho'o 'Inisiua Fakafaito'o ke fakangatangata 'a ho'o ngaahi fakamole fakapa'anga pea koe taha foki ia 'a e ngaahi fiema'u 'a ho'o visa, kaikehe ko e ngaahi malu'i fakafaito'o lahi 'i 'Aositelelia 'oku 'ikai ke nau totongi 'enautolu e ngaahi fakamole fekau'aki mo e feitama moe fa'ele mo hono ngaahi me'a fakafalemahaki kotoa (obstetrics) tukukehe foki kapau kuo 'osi laka hake 'i he mahina 'e 12 'a ho'o 'inisiua.

Kapau 'oku te'eki ke ke fakakakato 'a e mahina-12 tatali 'i ho'o 'inisiua malu'i, ka 'oku ke loto ke ke nofo 'o fa'ele 'i 'Aositelelia ni, 'oku mahu'inga ke kau ia he me'a ke siofi

he 'e lava pe ke fu'u mamafa 'aupito. Ko koe 'oku totonu ke ke fua kotoa 'a e ngaahi fakamole fekau'aki mo ho'o feitama, langaa mo e fa'ele, mo e ngaahi tauhi kotoa hili 'a e fa'ele ma'au mo ho'o pepe'e, tatau pe pe 'oku 'i ha falemahaki papuliki pe palaiveiti. 'i he ngaahi keisi 'e ni'ihi 'oku fa'a fakahoko atu ke ke totongi kakato kimu'a. Ko e ngaahi fakamole ko 'eni 'oku vave 'aupito 'a 'ene lele ki 'olunga - tautaefito kapau 'oku lahilahi ha fa'ahinga palopalema kiate koe pe ko pepe lolotonga 'a e feitama pe ko e fa'ele - mahalo te ke toki 'ilo hake kuo faaiatu he lauiafe 'a e pa'anga ke ke totongi 'e koe.

Tonu pe ke ke faka'eke'eke ki ho'o kautaha malu'i ke 'ilo koe ha fua e ngaahi fakamole 'oku nau totongi pea ke talanoa ki ho'o toketa mo e falemahaki ki he ngaahi fakamole ko ia 'o e fa'ele'i 'o e pepe'e kimu'a pea ke toki aofangatuku leva pe te ke fa'ele 'i fe.

'E uesia nai 'a 'eku visa kapau teu fa'ele'i ha'aku pepe'e 'i 'Aositelelia ni?

- 'Oku 'i ai pe ha ngaahi tukunga pau ki ho'o visa ngaue ko ia mo e PALM scheme 'a ia 'e fiema'u ke ke fai pau ki ai.
- 'E 'ikai ke ke maumau'i 'a ho'o visa 'o kapau 'oku kei veliti pe ia (te'eki ke ta'e'aonga) pea ke kei ngaue pe ma'ae PALM scheme.
- Kuo pau ke ke fakaha ki he Department of Home Affairs 'a ho'o pepe'e 'i he vave taha ke nau tokoni'i koe 'i ha fale'i fekau'aki mo ha visa 'a ho'o pepe'e.

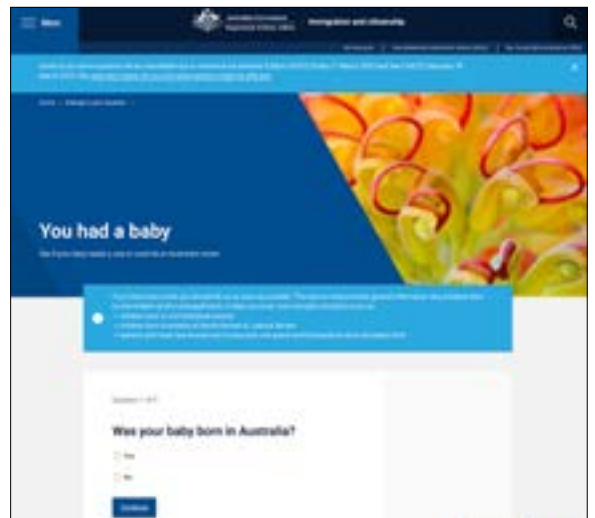

Ko e ha e visa 'oku fiema'u 'e he 'eku pepe 'i 'Aositelelia ni?

Kapau ne fa'ele'i 'a ho'o pepe'e 'i 'Aositelelia ni:

- Ko ha pepe'e fa'ele'i 'i 'Aositelelia ni 'oku 'ikai 'uhinga leva ia 'e 'ange ha'ane sitiseni 'Aositelelia, tukukehe kapau koe taha 'o e ongo matu'a ko ha tokotaha sitiseni 'Aositelelia pe nofo fonua 'i he taimi 'o hono fanau'i.
- Kapau leva ko ho'o pepe'e 'oku fanau'i 'i 'Aositelelia ni pea ko koe mo e hoa 'oku 'ikai ha taha 'e sitiseni pe nofo fonua, 'e ma'u pe 'e ho'omo pepe'e 'a e visa tatau pe ko ia 'oku mo ma'u 'i he taimi ko ia 'o hono fanau'i.
- Kuo pau ke ke fakahoko ki he Department of Home Affairs 'oku 'i ai ho'o pepe'e 'i he faingamalie vave taha (neongo pe 'oku te'eki ke 'i ai ha'ane paasipooti) koe'uhi ke nau lava 'o tokoni atu ki he visa 'a pepe'e. 'E ala lava pe ke tanaki atu pe 'a pepe'e ki ho'o visa lolotonga pe ko ha fa'ahinga visa ne ke kole ki ai pea 'oku ke kei tali ki hano ola.
- Kapau 'oku te'eki ke 'i ai ha paasipooti 'a ho'o pepe'e, te ke lava pe 'o 'oange ha ngaahi tatau 'o e paasipooti 'a pepe'a mui ange. Kaikehe, kuo pau ke ke fai leva ha ngaue ki ai 'i he vave taha 'e ala lava.

Ki ha ngaahi fakaikiiki ki ho'o fetu'utaki ki he Department of Home Affairs pea mo e tukunga 'o e visa 'a ho'o pepe'e sio ki he uepisaiti 'a e Potungau [You had a baby \(homeaffairs.gov.au\)](http://homeaffairs.gov.au)

Mo toe ha ha me'a keu tokanga ki ai?

Malu'i Mo'ui

Kapau 'oku 'ikai ko ha sitiseni 'Aositelelia 'a ho'o pepepe pe nofo fonua, te nau fiema'u ha malu'i mo'ui palaiveiti lolotonga 'a 'ene 'i 'Aositelelia.

Kapau 'oku ke 'i 'Aositelelia ni 'i he PALM scheme, faka'eke'eke ki ho'o ngaue'anga ke fakakau'a ho'o ki'i tama ki ho'o malu'i mo'ui, 'i ha totongi tanaki atu pe. Kuo pau ke kefakatalanoa ki ho'o kautaha malu'i ke ke mahino'i 'a e ngaahi totongi 'oku nau fua pea mo e ngaahi totongi 'e tanaki atu ke ke totongi.

Nofa'anga:

Kuo pau foki ke ke sio pe te ke fiema'u ha toe fa'ahinga nofo'anga pe alea'i ha tauhi 'childcare' ki he fo'i vaa'i taimi ko ia te ke kei nofo ai 'i 'Aositelelia ni. 'E lava pe 'eni ke alea'i ko ha me'a fakataimi pe 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta i 'Aositelelia ni, pea ni'hi 'e fiema'u ha toe ngaahi fakamole Mahalo pe na'a lava 'a ho ngaue'anga 'o tokoni atu kiate koe.

Palani ki he me'a fakapa'anga

Kapau 'oku ke sio ke to'o ha'o taimi livi tauhi fanau ta'evahe, 'e 'i ai leva ha fo'i taimi 'e 'ikai 'i ai ha'o pa'anga hu mai - te mo fiema'u leva 'e koe moe hoa ha pa'anga fe'unga ke mou nofo'aki 'a koe mo pepepe kae 'oleva ke ke foki ki he ngaue. 'Oku tonu pe ke ke fakatokanga'i 'ene uesia 'a ho'o ngaahi fakamole ko ia 'oku to'oto'o mei ho'o vahe pea 'e anga fefe ha'o kei totongi 'a ho'o malu'i mo ha toe fakamole ki he nofo'anga lolotonga ko ia 'oku 'ikai te ke ngaue. Mahalo foki na'a fiema'u ke ke toe sio lelei ki ho'o ngaahi taumu'a fakapa'anga 'a ia ne 'uhinga ai 'a ho'o kau mai ki he leipa fe'aveaki he kuo kehe ho tukunga 'o fu'u liliu lahi. Kapau 'oku ke palani ke ke foki ki ho fonua mo ho'o ki'i pepepe kuo fanau'i fo'ou, 'oku tonu ke kau 'i ho'o fakakaukau 'a e ngaahi fakamole tanaki atu 'i he ngaahi tikite puna vakapuna pea mo e nofo'anga 'i ha'o folau. 'I 'Aositelelia, koe fatongia 'o e ongo matu'a ke fua 'a e ngaahi fakamole fakapa'anga kotoa 'a e ki'i tamasi'i.

Tokanga'i 'o e ngahi me'a fakapepa:

Ko e fai 'o e tohi ke ma'u e tohita'u 'o pepepe 'oku lava pe ia ke laulau uike pea 'e fiema'u koe ia ke ke 'i ha tu'asila koe 'e lava 'a e tohita'u 'o li meili'i atu ki ai. Faka'eke'eke ki ho'o ngaue'anga, falemahaki pe koe konisela 'o ho fonua ke ma'u e ngaahi founa te ke lava ke ma'u ai e ngaahi me'a fakapepa kotoa 'e fiema'u pea mo hono ngaahi mahu'inga foki.

'E fiema'u ke ke 'apalai ki ha tohita'u mo ha pepa folau 'o hange ko ha paasipooti ma'a ho'o ki'i leka ke foki ki ho fonua.

Foki ki 'api:

Kapau 'oku ke faka'amu ke foki ki 'api mo ho'o ki'i tama fakapapau'i 'oku ke fakahoko ki ho'o CLO/LSU ke nau lava 'o tala mai kiate koe 'a e ngaahi polisii 'a e fonua mo tokoni'i koe 'i ha ngaahi fiema'u makehe.

Ke mo e fakamamahi 'i he famili, mohe fakamali malu, lotolelei-ki ai mo e ngaahi feohi feanganofa'aki fiefia:

Kapau 'oku ke fakakaukau 'oku ke lolotonga 'i ha fa'ahinga feohi nofomali fakamamahi, pe 'oku ke 'ilo ha taha 'oku mo'ua ai, 'oku mahu'inga ke ke kumi tokoni 'i he vave taha. 'Ilo lahi ange ki he ngaahi Ke mo e Famili fakamamahi 'i [hēni](#).

Kapau 'oku ke lolotonga nonofo fakamali mo ha taha, 'oku mahu'inga ke ke sio ki ha toketa ma'u pe ke fai hao sivi mo'ui lelei. Ko e founa lelei taha pe ki hano malu'i koe mei he mo'ua 'i he ngaahi mahaki pipihi tufaki 'e he mohe fakamali (STI) pe ko ha'o feitama ta'epalani ko ha'o ngaue'aki 'a e "mohefakamali malu". 'Ilo 'o lahi ange ki he feohi fakamali malu 'i [hēni](#).

Manatu'i, 'i 'Aositelelia 'oku tapu 'i he lao ke ke feohi fakamali mo ha taha, 'o a'u pe ki ha 'uma pe ala, kapau ne te'eki ke nau fakangofua koe pe 'ikai ke nau lava 'o fakaha atu 'oku nau loto ki ai. 'Oku lau pe ia ko e fakamalohi'i fakalielia'i pea koe hia ia. 'Ilo ha toe ngaahi me'a ki he mohe fakamali mo e fakangofua loto ki ai 'i [hēni](#).

Feitu'u te ke ma'u tokoni mei ai pe ko ha taha ke ke talanoa ki ai

Kapau kuo pa'usi'i fakalielia'i koe pea 'oku ke fiema'u ke faka'ilo, 'oku totonu leva ke ke lipooti ki he polisi 'i he vave taha. Kapau 'oku ke lolotonga 'i ha tukunga fakatu'utamaki pe fiema'u tokoni he vave taha pea ke telefoni ki he 000. 'Oku toe lava pe foki ke fai tokonia koe 'i hano pa'usi'i fakalielia'i mei ha ngaahi sevesi, 'o hange ko e 1800RESPECT 'i he 1800 737 732.

'Oku lava 'e ha taha mei he kautaha PALM 'o tokoni mai kiate au?

Ko e feinga ko ia ke te lava 'o fakafe'unga kita ki he anga 'o e nofo 'i ha toe fonua kehe 'oku malava pe ke faingata'a ka 'oku 'i ai pe ha ngaahi ma'u'anga tokoni 'oku 'ataa ke tokoni atu. Kapau 'oku 'i ai ha'o ngaahi fehu'i fekau'aki mo e nofo ko ia 'i 'Aositelelia 'o te fakafe'unga kita ki ai, fehu'i ange pe ki ho'o ngaue'anga. Kapau 'e 'ikai ke nau 'ilo ki hano tali, pea te nau tala atu pe kinautolu ko ia te ke lava ke fakatalanoa ki ai, 'o kau pe ki ai ha toe va'a tokoni 'e taha 'o e PALM 'o hange ko e:

Country liaison officer (CLO) or labour attachés Country liaison officer (CLO) Tokotaha fakafehokotaki 'i ho fonua pe ko e fakafofonga fakapule'anga ho fonua)

'Oku lava pe ke ke ma'u 'a e kotoa 'o he ngaahi CLO lolotonga 'i he ngaahi fetu'utaki'anga fakaiiki 'i he uepisaiti 'a e PALM: (<https://www.palmscheme.gov.au/contact>).

sevesi tokoni 'a e PALM 'i he telefoni (1800 51 51 31), pe 'imeili (palm@dewr.gov.au)

Kataki 'o fakatokanga'i ange ko e laine sevesi tokoni mo e 'imeili 'oku tokanga'i ia 'i he vaha'a taimi 'o e 8.30 pongipongi - 6.30 efiafi AEST - pea mo e ngaahi telefoni tu'ataimi ke toki fai mai pe 'okapau ko ha fakatu'utamaki lahi.

Teu lava fefe ke ma'u ha toe ngaahi fakamatala pe ha tokoni fakapalofesinolo 'oku malu'i?

Kapau 'oku ke pe ko ha taha 'oku ke 'ilo 'oku ne fiema'u ha toe ngaahi fakamatala ki he feitama mo e tauhi fanau lolotonga ho'o 'i 'Aositelelia, te ke lava 'o fetu'utaki ki he ngaahi fakamatala ni mo e ngaahi sevesi tokoni 'oku ha atu 'i he tepile 'i lalo ni. Ko e ngaahi sevesi ni te nau lava 'o tokoni'i koe 'i he halafononga totonu ko ia te ke ma'u ai ha sevesi fe'unga malie mo ho'o ngaahi fiema'u pea 'oku faingamalie foki kiate koe

NGAAHI TEFITO'I KAUTAHA TE NAU LAVA 'O FAKAFE'ILOAKI KOE MO E NGAahi SEVESI TOKONI 'I 'AOSITELELIA NI

KO E SEVESI

KOE HA E ME'A TE NAU FAI?

NGAAHI FAKAIKIKI 'O E FETU'UTAKI

Fakahinohino ki he Mo'uilelei (Health Direct)

Ko e founa lelei taha ke ma'u ha toketa 'ofi atu kia koe ko ha'o 'alu pe ki he uepisaiti 'a e Health direct. Te ke lava foki 'o ngaue'aki 'a 'enau 'service finder' ke tokoni atu ki hono kumi 'o e kumi e tokoni ofi taha atu - fili'i 'a e 'GP - General Practice' 'i he 'service' pea ke fakahu 'a ho pousikouti ke ma'u 'a e sevesi toketa ofi atu kia koe, pe kumi'i 'a e 'feitama' 'i he ngaahi topic ki he Mo'uilelei A-Z.

Telefoni: 1800 022 222
Fakafonua, 24/7

Uepisaiti kumi 'o e ngaahi sevesi:
<https://www.healthdirect.gov.au/australian-health-services>

Uepisaiti 'o e ngaahi fakamatala ki he feitama:
<https://www.healthdirect.gov.au/pregnancy>

NGAAHI TEFITO'I KAUTAHA TE NAU LAVA 'O FAKAFE'ILOAKI KOE MO E NGA'HI SEVESI TOKONI 'I 'AOSITELELIA NI

KO E SEVESI	KOE HA E ME'A TE NAU FAI?	NGAAHI FAKAIKI'IKI 'O E FETU'UTAKI
<p>Feitama, fanau'i mo e pepe</p>	<p>Ko e uepisaite 'eni 'oku taki mu'a ma'ae feitama mo e pepe 'i he poupou ki he matu'a lolotonga 'a e hala fononga mei he feitama ki he ako tokamu'a. 'i "Aositelelia. Fakatalanoa ki he neesi 'maternal child health' ki ha fale'i fakafo'ituitui mo ha fale'i. 'Ilo ha toe me'a lahi ange ki he feitama, fanau'i, tauhi fanau mo hono 'ohake ko ia 'o e fanau.</p>	<p> Telefoni: 1800 882 436 Web: https://www.pregnancybirthbaby.org.au/Pregnancy_care_on_a_visa</p>
<p>'Alaieni Fakakaukau'i e Famili (Family Planning Alliance Australia)</p> <p>Ko e 'Alaieni Fakakaukau'i e Famili ko ha fo'i sino ma'olunga ia 'i he mo'uilelei 'o e fakafanau mo e feohi fakamali. 'Oku ne tu'uaki 'a e mo'ui lelei 'a e kakai fou 'i ha polisii tauhi mo ha taukapo.</p> <p>Kapau 'oku ke faka'amu ke ke 'a'ahi ki ha kiliniki fakakaukau'i famili pe fakafehu'i ki he ako ki ai, 'alu ki he sevesi 'i he peesi kumi 'a e kautahai fakakaukau'i famili 'i ho feitu'u, pe fetu'utaki ki he 'asosieisoni 'i ho vahefonua.</p> <p>'Ahi ki he uepisaiti 'a e Family Planning Alliance Australia: https://www.familyplanningallianceaustralia.org.au/services/</p>	<p>Ngaahi 'asosieisoni fakavahefonua moe telitoli:</p> <p>ACT - Sexual Health and Family Planning ACT Telefoni: 02 6247 3077 Uepi: https://www.shfpact.org.au/</p> <p>NSW – Family Planning NSW Telefoni: 1300 658 886 Uepi: https://www.fpnsw.org.au/</p> <p>NT – Family Planning Welfare Association of NT Inc. Telefoni: (08) 8948 0144 Uepi: http://www.fpwnt.com.au/</p> <p>QLD - True: Relationships and Reproductive Health Telefoni: (07) 3250 0200 Uepi: https://www.true.org.au/</p> <p>SA – Shine SA Telefoni: 1300 883 793 Uepi: https://shinesa.org.au/</p> <p>TAS – Family Planning Tasmania Telefoni: (03) 6273 9117 Uepi: https://fpt.org.au/</p> <p>VIC – Family Planning Victoria Telefoni: 03 9257 0100 Uepi: https://shvic.org.au/</p> <p>WA - Sexual Health Quarters Western Australia Telefoni: (08) 9227 6177 Uepi: https://shq.org.au/</p>	

NGAAHI TEFITO'I KAUTAHA TE NAU LAVA 'O FAKAFE'ILOAKI KOE MO E NGAahi SEVESI TOKONI 'I 'AOSITELELIA NI

KO E SEVESI	KOE HA E ME'A TE NAU FAI?	NGAAHI FAKAIKIKI 'O E FETU'UTAKI
<p>Potungaue Fefolau'aki 'Aositelelia (Australian Government Department of Home Affairs – Immigration and Citizenship</p>	<p>Kapau 'oku 'i ai ha'o pepe 'i 'Aositelelia pe 'amanaki ke fanau'i ha pepe, 'e fiema'u ke ke fakaha ki he Department of Home Affairs koe'uhi he 'e ngali 'e uesia ai 'a ho'o visa.</p> <p>Ngaahi fakaikiiki 'i he uepisaiti 'a eHome Affairs 'liliu 'o e tukunga-had a baby' te ne 'oatu kiate koe 'a e ngaahi fakaikiiki ki hono fakahoko ki he potungaue 'a e liliu 'o ho tukunga mo tokoni'i koe ki he ngaahi tukunga 'o 'enau visa.</p>	<p> 'A'ahi ki he uepisaiti: https://immi.homeaffairs.gov.au/change-in-situation/had-a-baby</p>
<p>Fair Work Ombudsman ('Ompasimenei Vahevahe Taau)</p>	<p>Ko e potungaue ko ia 'a e Fair Work Ombudsman 'oku ne pule'i 'a e ngaahi lao 'i he ngaahi falengau, mo e ako'i fekau'aki mo e totonu mo e ngaahi fatongia totonu 'i he ngaue. Ko e Lao 'o e Vahevahe Taau (Fair Work Act) 2009 'oku ne tapui 'aupito ha 'apingau mei ha'ane fai ha fa'ahinga tautea ki ha taha ngaue pe 'amanaki ke fai pehe ki ha taha ngaue ko ha'anau 'uhinga ko ha filifilimanako.</p>	<p> 'A'ahi ki he uepisait: www.fairwork.gov.au, ki ha toe ngaahi fakamatala ki he:</p> <p>Filifilimanako 'i he Ngaue'anga- 'Ompatimenei vahevahe taau</p> <p>Malu'i mei he filifilimanako 'i he - 'Ompatimenei vahevahe taau</p> <p>Faitama ngaahi totonu ke 'inasi ai e taha ngaue - 'Ompatimenei vahevahe taau</p> <p>Ki he kole livi 'a e matu'a tauhi fanau.- 'Ompatimenei vahevahe taau</p> <p>Livi mei he ngaue 'a e matu'a tauhi fanau - 'Ompatimenei vahevahe taau</p> <p>Foki ki he ngaue mei he malolo livi 'a e matu'a tauhi fanau. - 'Ompatimenei vahevahe taau</p>
<p>Poupou ki he ngaahi matu'a ngaue mo 'enau ngaahi fokotu'utu'u</p> <p>Komisoni Totonu 'a e Tangata 'Aositelelia</p>	<p>Ko e fakahinohino ko 'eni 'e tokoni ki he kau ngaue ke:</p> <ul style="list-style-type: none"> nau mahino'i 'a e lao felave'i mo e faitama, livi tauhi fanau moe foki ki he ngaue. fepotalanoa'aki 'aonga ki he 'enau ngaahi totonu mo 'enau pule ngaue 	<p> 'A'ahi ki he uepisaiti, www.supportingworkingparents.humanrights.gov.au, ki ha toe ngaahi fakamatala i he:</p> <p>Matu'a Tauhi Fanau Ngaue : Fakahinohino Vave ki Ho'o Ngaahi Totonu</p> <p>Tokoni'i 'a e ngaahi matu'a tauhi fanau ngaue - ko ha ki'i fakahinohino ma'a e kau ngaue</p> <p>Tokoni'i 'a e ngaahi matu'a tauhi fanau ngaue - Mahino'i 'a e lao</p> <p>Tokoni'i 'a e ngaahi matu'a tauhi fanau ngaue - ngaue lotonga faitama</p> <p>Tokoni'i 'a e ngaahi matu'a tauhi fanau ngaue - kau ngaue mo e livi</p> <p>Tokoni'i 'a e ngaahi matu'a tauhi fanau ngaue - foki ki he ngaue mei he livi</p> <p>Tokoni'i 'a e ngaahi matu'a tauhi fanau ngaue - Kamata ngaue pea mo e 'osi</p>

Lolotonga ne fai 'a e tokanga lahi 'i hono fakama'opo'opo e fakamatala ni, 'oku 'ikai ke tali ke hilifaki ki he PALM scheme, 'ene kau ngaue, kau volenitia pe honau ngaahi hoa kautaha, ki ha ngaahi fehalaaki, me'a ne li'aki, fakamatala 'ikai 'ikai tonu 'i he fakamatala 'oku ha atu 'i he tohi fakamatala ni pe ko ha mole pe mauau ne fakatupu mei ha fa'ahinga taha ne matu'aki falala ki he ngaahi fakamatala 'o e hiki tohi ni. Ko e ngaahi fakamatala kotoa 'oku ha atu 'i he Tohi Fakamatala ni ne 'osi teuteu'i pe ke 'oatu ha ngaahi fakamatala fakalukufua pe. 'Oku 'ikai fakataumu'a 'eni ke ke falala taafataha ki ai ko e totonu ia pe ko ha'ane fetongi ha ngaahi fale'i fakalao pe mei ha toe fakamatala fakapolofesinale kehe. 'E 'ikai lava ke tukuaki'i 'a e PALM scheme pe ko hono ngaahi kautaha ngaue fakataha ki ha nunu'a 'iloa pe te'eki 'iloa 'a ia ne ngali ko e tupu'anga mei ha falala ki he ngaahi fakamatala ko 'eni kuo ha atu ki he tohi fakamatalani.

